

Bogdan Petriceicu Hașdeu- in search of the intimate diary from the beginning of the 19th century

Doctorand, Chiric (Lupu) Luciana

„Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Abstract: *In the pioneering stage of the intimate diary, each author discovers the species on his own. The rules of diary writing are not difficult to follow, and foreign models offered the Romanian writer several alternatives to follow. Bogdan Petriceicu Hașdeu's diary does not summarize the facts, but obeys the law of narrative. The writer recounts a dramatic moment in his biography, the way he entered military service. Fiction is found in the text, although the events related have a factual basis. In this diary there is a gap between the time of experiencing the events and the time of recording them. Although the starting point of the diary is the events experienced by the author, it is not a conventional one, but a fragment of a picaresque novel. In a unique way, the text respects the "autobiographical pact" theorized by Philippe Lejeune, in the sense that there is a complete identity between the author, the narrator and the protagonist of the events presented. The writing proves important, as it contains one of the first meditations in Romanian literature on the poetics of the genre, the intimate diary sliding towards the autobiographical narrative.*

Keywords: *diary, autobiography, biography, diary, identity*

În secolul al XIX-lea începe un proces de modernizare al civilizației românești, eliberată de curând de povara obscurantismului otoman. În integritatea lui, pașoptismul este „o sinteză a principalelor orientări din gândirea vremii”, după cum afirmă Paul Cornea, căci și-a pus amprenta atât în lingvistică, filozofie, teorie literară, sociologie, cât și în economie politică, teorie literară, cât și în istoriografie. Perioada 1830-1860 este una de tranziție de la vechi la nou, în spațiul românesc se produc evenimente care implică transformări notorii: de la renunțarea la vestimentația și obiceiurile orientale, anacronice și improprii, la declanșarea unor importante campanii de civilizare și culturalizare. "Pașoptismul înseamnă pentru noi astăzi foarte multe lucruri: mesianism cultural și revoluționar, spirit critic, deschidere spre Occident și lupta pentru impunerea unui specific național, conștiință civică și patriotică, obsesia integrării în civilizație, conștiința pioneratului în mai toate domeniile vieții, o retorică fără precedent a urgenței, a acțiunii, a entuziasmului și a trezirii din letargie [1].

În timp ce autorii de jurnale de călătorie din secolul al XIX-lea descopereau frumusețile lumii exterioare, autorii de jurnale intime din aceeași perioadă își concentrau atenția asupra profunzimilor lumii interioare. Ioan Holban a realizat „O istorie a jurnalului literar românesc (2009)”, lucrare în care s-a confruntat cu o serie de dificultăți în momentul selectării textelor pentru tipar. Antologia în două volume îi reunește pe primii diariști, pe autorii de autobiografii și de literatură de memorialistică.

Genurile biograficului au o mare importanță, cititorii devenind din ce în ce mai interesați de acest tip de scriitură, în detrimentul literaturii ficționale. Acest aspect este remarcat de Eugen Simion în prefața studiului dedicat acestui gen literar, *Genurile biograficului* în care afirmă: „doar jurnalul intim...mai trezește interes” [2]. În scrierile care aparțin genurilor biograficului, funcția de reprezentare și funcția de acțiune se suprapun. În memorii predomină pactul cu istoria, în timp ce în autobiografie, autoportret, jurnal intim, prevalează pactul autorului cu el însuși-pactul autobiografic. Jurnalul intim se raportează la trei concepte: „timp, persoană, subiectivitate” [3]. cu toate că poeticile normative tind spre o analiză abstractă a operei.(de introdus în teză) Referindu-se la modul de a scrie un jurnal, Mircea Mihăieș subliniază că poetica oscilează între însușirea actului scrierii și cercetarea lecturii constatative.

Însemnările lui Bogdan Petriceicu Hașdeu se intitulează „Jurnalul intim” (1852-1856), dar ele sfidează regulile genului, transformându-se într-un mic roman sentimental și picaresc. Hașdeu consideră că nu este în stare să țină un jurnal, deoarece ocupațiile sale îl împiedică să noteze în mod regulat în jurnal. În ianuarie 1856, diaristul afirmă : „ Să mă ia dracul, dacă sunt în stare să scriu un jurnal !” Recunoaște că scrierea lui este împiedicată de ocupațiile sale, mai ales de „*antichitățile slavice cu bătaie de cap.*” Tonul acid al diaristului revine când se întreabă ce anume trebuie să conțină jurnalul intim: „*Dracu să mă ia, dacă înțeleg din ce anume trebuie să se compună jurnalul ! Trebuie, oare să înscriu în el chiar și numărul felurilor de mâncare la masă sau numărul oaspeților la serată ?*” Afirmăția lui Hașdeu exprimă o puternică ironie la adresa lucrurilor mărunte. Hașdeu recunoaște că, pentru a ține un jurnal intim, trebuie să scrii cu

regularitate în paginile caietului cu însemnări : „Și totuși trebuie scris ceva, mai ales când te silești să scrii jurnalul regulat.”

Însemnările lui Bogdan Petriceicu Hașdeu încep în data de 21 mai 1854 și se încheie în ianuarie 1856. Ioan Holban afirmă că în perioada de pionierat a jurnalului intim, fiecare autor descoperea specia pe cont propriu. Jurnalul lui Bogdan Petriceicu Hașdeu nu rezumă faptele, ci ascultă de legea narativității. Scriitorul relatează un moment dramatic din biografia sa, felul în care a intrat în serviciul militar. Întâmplările relatate au un support real, dar ficțiunea pătrunde în text. Ziua de 21 mai 1854 reprezintă o dată de referință în biografia personajului narator. Acum are loc despărțirea de cei dragi, iar scena amintește de maniera dramatică în care Ion Creangă a părăsit satul natal pentru a merge la școală. Tânărul recruta pleacă din Chișinău la noul Mirgorod pentru a intra în slujba țarului și este acompaniat de un întreg alai de rude : tatăl, mama vitregă, bunica și fratele lui, Nicolae. Aceștia au dorit să îl însoțească până la Duboșari, localitate situată la granița Basarabiei. Călătoria este marcată de o tăcere adâncă, durerea fiind provocată de despărțirea de cei dragi: „Mă despărțeam de ai mei, de cei scumpi inimei mele, mai ales îmi sfâșia inima despărțirea de tatăl meu iubit, singura ființă care mă mai lega de viață de când-încă copil fără experiență-am avut de suferit o groaznică dezamăgire ...”

Însemnările lui Hașdeu nu au laconismul specific însemnarilor de jurnal. Dimpotrivă, scriitorul notează pe larg reacțiile sale sufletești, de parcă ar scrie o nuvelă sau un roman. Aflăm ca în spatele deciziei de a se întrola în armata țarului se găsește o puternică decepție sentimentală. Singurul care reușește să își ascundă lacrimile este tatăl scriitorului de care era cuprins. Diaristul încearcă să își cenzureze emoțiile, dar lacrimile îi brăzdează periodic obrazul și suspine grele îi zguduie pieptul. Despărțirea de la Duboșari are ceva teatral.

Interesant este faptul că relatarea sfidează regulile cronologiei. După ce insistă pe despărțirea dramatică de cei dragi, prozatorul se întoarce în trecut și prezintă motivele care l-au determinat să intre în serviciul militar. Nu altfel va proceda Camil Petrescu în romanul *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*. Totul este povestit ca într-un roman sau ca într-o nuvelă de factură sentimentală. Ca urmare, pretinsul jurnal al lui Hașdeu nu este, de fapt, un jurnal intim propriu-zis. În realitate, ni se oferă fragmente dintr-o autobiografie destul de zbuciumată. Relatarea continuă cu prezentarea evenimentelor ce au marcat destinul diaristului. Este vorba de deziluziile provocate de primul eșec sentimental cu urme adânci în sufletul junelui cuceritor. Din păcate, idila abia înfiripată este spulberată de mutarea neașteptată a Alinei la Odesa, iar dezamăgirea trăită se dovedește cumplită. La fel ca în romanele sentimentale, eroul pretinde că „*numai o dată în viață se poate iubi ca adevărat*”.

Bogdan Petriceicu Hașdeu explică stilul pe care îl utilizează, poate nu cel mai potrivit pentru a zugrăvi prima și ultima iubire din viața lui. Dureroasa experiență trăită este considerată decisivă pentru întregul destin al scriitorului. Există un decalaj între timpul trăirii evenimentului și cel al consemnării lor, ceea ce contribuie la tonul relatării. Autorul recunoaște că își consemnează amintirile după un serviciu militar de peste două luni într-un regiment de husari. Un alt lucru interesant pe care îl aflăm este acela că, până la intrarea lui în serviciul militar, tânărul dezamăgit încearcă să depășească criza de factură sentimentală prin recursul la literatură. La 27 februarie 1854 împlinește 16 ani, iar în ziua următoare tatăl îi scrie împăratului, solicitându-i ca fiul său să fie înrolat în regimentul de husari comandat de contele Radetzki.

Chiar dacă pornește de la o serie de evenimente trăite de către autor, pretinsul jurnal al lui Hașdeu nu este unul conventional, ci un fragment dintr-un roman picaresc. Drept consecință, nici diaristul nu este unul obisnuit, ci un veritabil personaj martor și povestitor, este interesantă maniera în care scriitorul își introduce eroii în relatare, adresându-se în mod direct cititorilor săi, „*Dar, va zice acela, caruia i se va întâmpla să citească însemnările mele : ce fel de personajiu e și acesta? Mihnevici , sau cum dracu-i zice? Dar noi nu-l cunoaștem !* Cu atât mai rău pentru Dvs!” Alteori, jurnalul se dovedește într-adevăr intim, refuzând să dezvăluie secretele de alcov. Tânărul husar se dovedește un soldat ratat, care își neglijează obligațiile profesionale. Nu participă decât sporadic la ședințele de instrucție, preferând să își omoare timpul cu lectura. Regulamentul serviciului de cavalerie i se pare de nesuferit, astfel încât începe să se plictisească teribil, o plictiseală amplificată și de absența resurselor materiale. În mod paradoxal, textul respectă „pactul autobiografic” teoretizat de către Philippe Lejeune, în sensul că există o identitate deplină între autor, narator și protagonistul evenimentelor prezentate. Nu întâmplător, personajul-povestitor este numit Hașdeu. Mai mult, în ciuda condiției sale de husar deplorabil, el este prezentat în calitate de poet, savant, lingvist.

Chiar dacă datările specifice activității diaristice sunt ignorate, deoarece relatarea nu ascultă de caracterul fragmentar al însemnărilor zilnice, trimiterile la calendar încep să apară prin trimiterile la scrisori. Nu trebuie ignorată nici obsesia numerologiei, fapt semnificativ la un Hasdeu ce a fost fascinat de ezoterism.

Mai aproape de laconismul jurnalului intim se găsesc însemnările din penultimul paragraf. Deși nedatate, notele sunt extrem de laconice și rezumă evenimentele unui destin zbuciumat. Textul lui Bogdan Petriceicu Hașdeu se caracterizează prin căutarea formei perfecte de exprimare. Scriitorul vrea să redacteze un jurnal intim, dar tocmai meditațiile sale despre această formă literară demonstrează că nu prea știe ce are de făcut, care sunt regulile genului. Drept consecință, el realizează o narațiune autobiografică plină de suspans și nu un jurnal intim. În plus, textul nu respectă clauza intimității, fiind destinat publicării. În interiorul narațiunii, prozatorul nu se sfiește să i se adreseze în mod direct cititorului său. Scrierea se dovedește importantă, deoarece conține una din primele meditații din literatura română asupra poeziei genului. În plus, povestea tânărului husar exprima căutarea formei perfecte de exprimare, o formă diaristică ce încă nu s-a încetățenit la noi. Nu întâmplător, jurnalul intim alunecă înspre narațiunea autobiografică.

Note finale:

[1]Gheorghe Crăciun, *Istoria literaturii române pentru elevi și profesori*, Chișinău, Editura Cartier, 2004, p. 127.

[2]Simion, Eugen, *Genurile Biograficului*, Vol 1, Editura Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2008, pag. 8

[3]Mircea Mihăieș, *Cărțile crude. Jurnalul intim și sinuciderea*, op.cit., p.166

Bibliografie:

Gheorghe Crăciun, *Istoria literaturii române pentru elevi și profesori*, Chișinău, Editura Cartier, 2004, p. 127.

Simion, Eugen, *Genurile Biograficului*, Vol 1, Editura Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2008, pag. 8

Mircea Mihăieș, *Cărțile crude. Jurnalul intim și sinuciderea*, p.166

Liviu Papadima, *Literatură și comunicare. Relația autor-cititor în proza pașoptistă și postpașoptistă;*

Doris Mironescu, *Un secol al memoriei. Literatură și conștiință comunitară în epoca romantică*, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2016, p.96;